

EDITURA PARALELA 45

Redactare: Bianca Vișan
Tehnoredactare: Adriana Vlădescu
Design copertă & pregătire de tipar: Marius Badea

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BOGHIU, EMILIA

Ghid practic de gramatica limbii române pentru Evaluarea Națională /

Emilia Boghiu. - Ed. a 3-a. - Pitești : Paralela 45, 2020

ISBN 978-973-47-3205-0

811.135.1

Copyright © Editura Paralela 45, 2020

Prezenta lucrare folosește denumiri ce constituie mărci înregistrate,
iar conținutul este protejat de legislația privind dreptul de proprietate intelectuală.

www.edituraparalela45.ro

EMILIA BOGHIU

**GHID PRACTIC
DE GRAMATICA LIMBII ROMÂNE
PENTRU EVALUAREA NAȚIONALĂ**

ediția a III-a

Editura Paralela 45

Cuvânt-înainte

Această carte își propune o abordare didactică a problemelor de limba română, de aceea tratarea nu este exhaustivă, ci conformă cu programa de gimnaziu și cu programa pentru evaluarea națională. Aici sunt prezentate acele probleme considerate esențiale, sunt exemplificate funcțiile sintactice mai importante, și nu toate funcțiile posibile, se fac observații menite a atrage atenția asupra greșelilor frecvente.

După fiecare capitol de teorie, există exerciții cu analize schematice și/sau grile conforme cu cele de la examene, în special pentru părțile de vorbire, pentru a consolida cunoștințele pe măsura asimilării lor. Astfel de exerciții sunt absente din multe alte publicații asemănătoare.

Deși cartea are intenția de a se constitui într-un instrument de lucru pentru începători, un ghid adresat elevilor care susțin teste naționale, ea poate fi utilă și elevilor de liceu care se orientează spre facultăți cu probă de admitere la limba română.

Datorită prezenței exercițiilor (cele mai multe rezolvate), volumul poate fi utilizat cu succes ca manual suplimentar pentru orele de limba română sau pentru a învăța gramatica fără profesor.

prof. dr. EMILIA BOGHIU

Limba română

1. Gramatica – morfologia
– sintaxa
2. Vocabularul
3. Fonetica
4. Istoria limbii
5. Stilistica limbii

Gramatica

MORFOLOGIA

părțile de vorbire

1. substantiv
2. articol
3. adjectiv
4. pronume
5. numeral
6. verb
7. adverb
8. prepoziție
9. conjuncție
10. interjecție

SINTAXA

părțile de propoziție
(funcții sintactice)

1. subiect
2. predicat
– nume predicativ
3. atribut
4. complement
5. predicativ suplimentar¹

SINTAXA FRAZEI

Îmbinarea propozițiilor în fraze se face după aceeași logică, cea a părților de propoziție.

¹ Funcția de element predicativ suplimentar (numit de *Gramatica Academiei* 2005 doar *predicativ suplimentar*) nu apare în programele pentru evaluarea națională, nici în cele de admitere la facultate.

MORFOLOGIA

SUBSTANTIVUL

I. **DEFINIȚIE.** Substantivul este o clasă lexico-gramaticală deschisă, o parte de vorbire flexibilă, care denumește obiecte (ființe, lucruri, stări sufletești, fenomene ale naturii, noțiuni).

II. TAXONOMIE²

1. După obiectul denumit

→	comune: <i>floare, viță-de-vie;</i>
→	proprii: <i>Ion, Mihai Eminescu.</i>
2. După structură

→	simple: <i>cultură, Ștefania;</i>
→	compuse: <i>Invitație la vals (titlu); Colegiul Național „Dimitrie Cantemir”.</i>

III. CATEGORII GRAMATICALE

1. Gen: masculin / feminin / neutru.
2. Număr: singular / plural.
3. Caz: nominativ, acuzativ, dativ, genitiv, vocativ (N, A, D, G, V).

Observații

- Substantive *epicene*: au aceeași formă pentru ambele sexe la unele animale.
Exemple: țânțar, elefant, cămilă.
- Substantive *heteronime*: au forme diferențiate.
Exemple: băiat – fată; găină – cocoș.
- Substantive *mobile*: se formează femininul de la masculin prin derivare cu sufix (fenomenul se numește *moșiune*).
Exemple: preot – preoteasă; profesor – profesoară.
- Substantive *colective*: au formă de singular, dar înțeles de plural.
Exemple: prundiș, brădet, tineret, stol.
- Substantive *defective* – de plural: *aur, argint, miere;*
– de singular: *ochelari, câlți.*

² Taxonomie = clasificare pe criterii științifice.

- Substantive cu aceeași formă la singular și la plural (*ardei, ochi*).
- Orice literă singură este substantiv masculin sau neutru.
Exemple: Am scris un *a* de mână și doi *a* de tipar (masculin).
A scris *a-urile* cu roșu (neutru).

IV. FUNCȚII SINTACTICE

A. NOMINATIV

1. Subiect (*cine?; ce?*)

Exemple: Copacii înfloresc primăvara.

Mie îmi place muzica.

Pe deal se vede casa ta.

La înălțime, îți vâjâie urechile.

Observații:

- Substantivele cu funcție de subiect cer ca verbul predicat să fie la persoana a III-a.
 - Un substantiv propriu compus reprezintă o singură parte de propoziție: *Învață la Colegiul Național „Dimitrie Cantemir”*.
2. **Nume predicativ** (*cine este?; ce este?*)

Exemple: Eu sunt Ion.

Dan este elev.

„Împărat slăvit e codrul” (M. Eminescu)

„Un cuptor e roșul soare,^{1/}

Și cărbune sub picioare

E nisipul”^{2/} (G. Coșbuc)

Predicatul nominal = vb. cop. + n. p.

3. **Apoziție** (*care?*) – Este un atribut, care vine cu o explicație suplimentară. Se pot întâlni două feluri de apoziții: simple și dezvoltate.

▪ Apoziție simplă

Exemple: Ștefan, voievodul, era un om impulsiv.

Subsemnata, Popescu Ana, vă rog să...

(Aici sunt două apoziții simple; subiectul e inclus: *eu*.)

Observații

- De obicei, apoziția se desparte prin virgulă de restul textului. Totuși apare și fără virgulă: Au dat premiul orașului Brașov.

SINTAXA

Sintaxa propoziției se ocupă cu studiul părților de propoziție (funcții sintactice).

- Părți principale
 - a) **Subiect**
 - b) **Predicativ**: – verbal
– nominal (verb copulativ + **nume predicativ**)
- Părți secundare
 - a) **Atribut**
 - b) **Complement**
 - c) **Predicativ suplimentar** (element predicativ suplimentar)

Sintaxa frazei se ocupă cu îmbinarea propozițiilor în fraze.

Propoziția = o comunicare cu un singur predicat.

Propoziția principală = cu înțeles independent.

Propoziția secundară = care se subordonează altei propoziții.

Propoziția regentă = de care depinde o altă propoziție.

Propoziția simplă = are numai subiect și predicat.

Propoziția dezvoltată = are cel puțin o parte secundară pe lângă subiect și predicat.

Fraza = două sau mai multe propoziții îmbinate.

1. Într-o frază, există cel puțin o propoziție principală.

2. Se stabilesc două tipuri de raporturi:

a. *de coordonare* (între propoziții de același fel, pe orizontală);

b. *de subordonare* (între o secundară și regenta ei, pe verticală, citite de jos în sus).

Ordinea operațiunilor în analiză

1. lectura atentă a textului;
2. sublinierea predicatelor;
3. marcarea elementelor de legătură;
4. împărțirea și numerotarea;
5. felul propozițiilor.

Observație: Când există intercalări, la numerotare se ține cont de ordinea predicatelor.

Elemente de legătură în frază = conectori

- **Coordonatoare:**

1. *juxtapunerea* = propoziția se leagă prin înțeles; virgula;
2. *conjunții coordonatoare:*
 - copulative: *și, iar*;
 - adversative: *dar, însă, ci, ba, or, iar*;
 - disjunctive: *sau, ori*;
 - conclusive: *deci*.

Observație: Aceste elemente coordonează două principale sau două subordonate de același fel.

- **Subordonatoare:**

1. – conjunții subordonatoare: *că, să, dacă* (CT), *deși* (CV), *încât* (CNS), *ca... să* (CS), *fiindcă, deoarece, căci* (CZ), *de* (*încât, care, dacă*);
2. – adverbe relative: *când, unde, cum*;
- adverbe nehotărâte: *oricând, oriunde, oricum, oricât, oriîncotro*;
3. – pronume relative: *cine, care, ce, cât*;
- pronume nehotărâte: *oricine, oricare, orice*.

Observație: Structura *de aceea* = locuțiune adverbială.
Nu este subordonatoare! Nu se înconjoară!

CT	P	P	
Când	apare	Dan, ¹	toți colegii <u>tac</u> , ² de aceea el <u>nu află</u> niciodată adevărul. ³

Observație: Conjunția *să* poate fi uneori doar marcă a conjunctivului, alteori element subordonator.

„Și³ de-o fi/¹ să mor
În câmp de mohor²
Șă-i spui lui Vrâncean
Și lui Ungurean³

Ca să mă îngroape
Aice pe-aproape”./⁴

- 1 = propoziție secundară (CT), subordonată față de 3;
- 2 = propoziție secundară (SB), subordonată față de 1;
- 3 = P (conjunția *și* o coordonează în raport cu fraza anterioară);
- 4 = propoziție secundară (CD), subordonată față de 3.

Omul a înțeles/¹ că va avea cartea/² pe care și-o dorise./³

- 1 = propoziție principală (P);
- 2 = propoziție secundară (CD);
- 3 = propoziție secundară (AT).

Aplicație pentru tipuri de raporturi

Când a ajuns în parc./¹ a vrut/² să se răzgândească/³ și să plece./⁴ dar i-a văzut pe toți colegii/⁵ care se implicaseră în acțiune/⁶ și care plantau deja copaci/⁷ unde existau marcaje./⁸

- 1 = propoziție secundară (CT);
- 2 = propoziție principală (P);
- 3 = propoziție secundară (CD);
- 4 = propoziție secundară (CD);
- 5 = propoziție principală (P);
- 6 = propoziție secundară (AT);
- 7 = propoziție secundară (AT);
- 8 = propoziție secundară (CL).

Raporturi de coordonare:

- 3 cu 4 (conjunția *și*);
- 2 cu 5 (conjunția *dar*);
- 6 cu 7 (conjunția *și*).

Raporturi de subordonare:

- 1 față de 2 (*când*);
- 3 și 4 față de 2 (*să*);
- 6 și 7 față de 5 (*care*);
- 8 față de 7 (*unde*).

Cuprins

CUVÂNT-ÎNAINTE	5
LIMBA ROMÂNĂ	6
MORFOLOGIA	7
SUBSTANTIVUL	7
ARTICOLUL	17
Articolul hotărât enclitic.....	17
Articolul nehotărât proclitic.....	18
Articolul posesiv.....	19
Articolul demonstrativ adjectival.....	20
<i>Substantivul. Exerciții</i>	21
<i>Substantivul și articolul. Grile</i>	23
ADJECTIVUL	26
<i>Adjectivul. Exerciții</i>	29
<i>Adjectivul. Grile</i>	30
<i>Substantivul și adjectivul. Texte propuse pentru analiză</i>	32
PRONUMELE	33
Pronumele personal.....	34
Pronumele personal de politețe (de reverență).....	39
Pronumele personal de întărire.....	41
Adjectivul pronominal de întărire.....	42
<i>Pronumele personale. Exerciții</i>	43
<i>Pronumele personale. Grile</i>	45
<i>Texte propuse pentru rezolvare</i>	46
Pronumele demonstrativ.....	47
Adjectivul pronominal demonstrativ.....	50
<i>Pronumele demonstrativ. Exerciții</i>	51
Pronumele nehotărât (Indefinit).....	52
Locuțiunile pronominale nehotărâte.....	55
Adjectivul pronominal nehotărât.....	56
<i>Pronumele nehotărât. Exerciții</i>	58
<i>Pronumele nehotărât. Grile</i>	58
Pronumele negativ.....	60
Adjectivul pronominal negativ.....	62
<i>Pronumele negativ. Exerciții</i>	63
<i>Pronumele negativ. Grile</i>	63
Pronumele reflexiv.....	64
<i>Pronumele reflexiv. Exerciții</i>	66
Pronumele posesiv.....	67

Adjectivul pronominal posesiv	70
<i>Pronumele și adjectivul posesiv. Exerciții</i>	72
Pronumele relativ	74
Adjectivul pronominal relativ	77
<i>Pronumele și adjectivul relativ. Exerciții</i>	78
Pronumele interogativ	79
Adjectivul pronominal interogativ	80
<i>Pronumele relativ și pronumele interogativ. Grile</i>	81
NUMERALUL	83
Numeralul cardinal.....	83
Numeralul multiplicativ	85
Numeralul distributiv	86
Numeralul adverbial.....	86
Numeralul ordinal	86
<i>Numeralul. Exerciții</i>	88
VERBUL	90
Locuțiunile verbale	102
<i>Verbul. Grile</i>	103
<i>Texte propuse pentru analiză</i>	104
<i>Verbul. Exerciții</i>	106
ADVERBUL	107
Locuțiunile adverbiale.....	109
<i>Adverbul. Exerciții</i>	110
<i>Adverbul. Grile</i>	111
PREPOZIȚIA	113
Locuțiunile prepoziționale	114
CONJUNCȚIA	115
Locuțiunile conjuncționale.....	116
INTERJECȚIA	117
MORFOLOGIA – recapitulare	118
SINTAXA	120
ATRIBUTUL	123
ATRIBUTIVA (AT)	124
<i>Atributul și atributiva. Exerciții</i>	125
COMPLEMENTUL DIRECT	126
COMPLETIVA DIRECTĂ (CD)	127
<i>Completiva directă. Exerciții</i>	128
COMPLEMENTUL INDIRECT	129
COMPLETIVA INDIRECTĂ (CI)	130
<i>Completiva indirectă. Exerciții</i>	131
SUBIECTUL	132
SUBIECTIVA (SB)	134
<i>Subiectul și subiectiva. Exerciții</i>	137

PREDICATUL	139
Predicatul verbal	139
Predicatul nominal	139
PREDICATIVA (PR).....	141
<i>Predicatul și predicativa. Exerciții</i>	143
CIRCUMSTANȚIALUL DE LOC	145
CIRCUMSTANȚIALA DE LOC (CL)	147
CIRCUMSTANȚIALUL DE TIMP.....	148
CIRCUMSTANȚIALA DE TIMP (CT)	149
CIRCUMSTANȚIALUL DE MOD.....	150
CIRCUMSTANȚIALA DE MOD (CM)	151
CIRCUMSTANȚIALUL DE CAUZĂ	152
CIRCUMSTANȚIALA DE CAUZĂ (CZ)	153
CIRCUMSTANȚIALUL DE SCOP	154
CIRCUMSTANȚIALA DE SCOP (CS)	155
CIRCUMSTANȚIALA CONDIȚIONALĂ (CȚ).....	156
CIRCUMSTANȚIALA CONCESIVĂ (CV).....	157
CIRCUMSTANȚIALA CONSECUTIVĂ (CNS).....	159
SCRIEREA CORECTĂ	160
SEMNELE DE PUNCTUAȚIE	160
<i>Semnele de punctuație. Aplicație</i>	165
SEMNELE DE ORTOGRAFIE.....	166
VOCABULARUL	168
Probleme de semantică.....	170
Sens propriu de bază, sens secundar, sens figurat	172
Îmbogățirea vocabularului	174
Mijloace interne de îmbogățire a vocabularului	174
Mijloace externe de îmbogățire a vocabularului	178
FONETICA	180
Despărțirea cuvintelor în silabe.....	184
<i>Fonetica. Exerciții</i>	186
RECAPITULARE FINALĂ – TESTE-GRILĂ	187
REZOLVĂRI	195
BIBLIOGRAFIE	212